

De strijd voor vrede, rechtvaardigheid en ontwapening

Speech van Ludo De Brabander - Vredeskansel, Leuven – 9 augustus 2025

Vandaag herdenken we de tachtigste verjaardag van de verschrikkelijke atoomaanvallen op Hiroshima en Nagasaki. Een belangrijk moment om ons te bezinnen over de toekomst van onze planeet die bedreigd wordt door toenemende geopolitieke spanningen, de kernwapendreiging en klimaatveranderingen.

We leven onmiskenbaar op een scharnierpunt. Sommigen noemen de periode die we nu doormaken een Koude Oorlog 2.0 in een verwijzing naar de naoorlogse spanningen tussen Oost- en West in de periode 1945 tot 1990. Hoewel de wereld vandaag geglobaliseerder is geworden, de klassieke ideologische tegenstellingen zijn vervaagd of verdwenen en de impact van de digitalisering op de geopolitieke verhoudingen niet kan onderschat worden, zijn er inderdaad parallellen te trekken. De politieke en economische rivaliteit tussen machtsblokken is sterk toegenomen, de wapenwedloop is terug en daarmee ook de invloed van het militair industrieel complex. Dat gaat gepaard met een gebrek aan samenwerking rond belangrijke wereldproblemen. En last but not least: de rol van kernwapens is opnieuw toegenomen. Tachtig jaar na de atoomaanval op Hiroshima en Nagasaki is de kernwapendreiging nog nooit zo groot geweest.

De wereld evolueert in razendsnel tempo. Vandaag zien we dingen gebeuren die we enkele jaren geleden niet voor mogelijk hielden. De internationale orde die na de Tweede Wereldoorlog tot stand kwam, met de ontwikkeling van het internationaal recht binnen het VN-systeem, staat onder druk als gevolg van de internationale machtspolitiek en de belangen van grote techbedrijven. Die laatste hebben gevaarlijk veel economische, politieke en culturele macht verworven. Ze bepalen onze toegang tot informatie, beïnvloeden politieke processen en vormen onze sociale relaties. Zij gedijen niet alleen goed in een wereld waar regels verdwijnen, ze gaan associaties aan met politieke machthebbers om de regels te herschrijven ten gunste van hun privébelangen en ten koste van het publieke belang. Het lijkt wel of we afstevenen op een wereld die in de greep raakt van architecten die een voedingsbodem vinden in macht, geweld en chaos.

Twee maten, twee gewichten

De Russische invasie van Oekraïne wordt terecht gezien als een zware inbreuk op het internationaal recht. Niets legitimeert deze oorlogsagressie die al vele tienduizenden mensenlevens heeft verwoest. Europa reageerde kordaat en verontwaardigd en begon direct met het opleggen van het ene sanctiepakket na het andere terwijl er een grootschalige bewapeningsprogramma werd opgestart van een nooit eerder geziene omvang. De oorlog in Oekraïne legitimeert de Europese militarisering,

maar is allesbehalve een bijdrage aan de veiligheid. We kunnen alleen maar hopen dat de oorlogsmoeheid toeslaat en er gauw een vergelijk komt tussen Moskou en Kiev want er is geen militaire uitweg uit dit conflict.

Als Israël anderhalf jaar later zijn vernietigende genocidale campagne tegen Gaza start is er weinig te merken van Europa's vastberadenheid. Meer nog. De wapentransfers tussen Europa en Israël gingen als vanouds door. Meer dan 60.000 vermoorde Palestijnen later, is er maar weinig veranderd aan de politieke en economische banden met deze zionistische staat die vandaag onder de leiding staat van een neofascistisch en corrupt Apartheidsregime. Het Israëlische optreden is zo brutaal en onmenselijk geworden dat er eindelijk een opening lijkt te groeien voor sancties. Maar het is te weinig en te laat. Er ging een beschamend politiek schouwspel aan vooraf. Terwijl de rapporten over oorlogsmisdaden zich ophopen, genocide, pogroms, etnische zuiveringen en uithongeringspolitiek uitvoerig zijn gedocumenteerd, zou de Europese Unie 'onderzoeken' of de mensenrechten wel worden gerespecteerd. De EU had niet zoveel tijd nodig om te beslissen dat Rusland zich bezondigde aan oorlogsagressie en oorlogsmisdaden.

Het werd al helemaal te gek toen kort na de recente Israëlische aanvallen op Iran, Commissievoorzitter Von der Leyen een telefoontje pleegt met Netanyahu, niettegenstaande het arrestatiebevel van het internationaal Strafhof tegen de Israëlische premier. Daarop [verklaarde ze dat Israël het recht heeft om zich te verdedigen](#)... verdedigen? Terwijl het een agressieoorlog is gestart tegen een ander land voor onbestaande kernwapens? Israël is met naar schatting 90 kernwapens de enige kernwapenmacht in het Midden-Oosten, en duldt - met de hulp van de VS - niet dat dit kernwapenmonopolie in de regio wordt doorbroken. Von der Leyen verklaarde dat Iran de belangrijkste bron van regionale instabiliteit is, niettegenstaande Israël niet alleen in de Palestijnse gebieden verwoestend uithaalt, maar ook in Libanon duizenden doden maakte en met de regelmaat van de klok militaire operaties en bombardementen uitvoert in Syrië.

Er zijn goede en slechte dictators, goede en slechte mensenrechtenschenders.... Deze westerse opdeling van onze wereld is niet nieuw. De instrumentalisering van de mensenrechten en het internationaal recht is even oud als het bestaan van dat recht zelf. Israël kan blijven rekenen op de politieke en militaire steun van de VS en vooralsnog ook van minstens een deel van de EU. Israël heeft het 'recht om zich te verdedigen', hoewel het een koloniale bezettingsmacht is die geregeld agressieve en provocatieve militair operaties uitvoert. Dergelijke hypocrisie moeten we blijven aanklagen. Daartegen moeten we op straat komen en actie voeren.

Het zijn verontrustende tijden. Met de vernietiging van het internationaal recht dreigt niet alleen de terugkeer van de wet van de jungle. De ondermijning ervan gaat gepaard met een wapenwedloop. Wat we de afgelopen maanden hebben gezien tart alle verbeelding.

5%

Begin deze zomer beslisten de NAVO-leiders op de topbijeenkomst in Den Haag dat de lidstaten 5% van hun bruto binnenlands product (BBP) moeten besteden aan hun leger en aan wapens. De wijze waarop deze norm er is gekomen en werd doorgedruwd kan niemand nog doen twijfelen over wie er precies de lakens uitdeelt binnen het westers militair bondgenootschap. Trump [schudde de 5%-norm in januari 2025 -vlak voor zijn aantreden als nieuwe president- uit zijn mouw.](#) zonder zich te baseren op reële militaire behoeften of er zijn bondgenoten over te polsen die tenslotte de middelen daarvoor moeten ophoesten. Bij de meeste Europese lidstaten heerste aanvankelijk ongeloof. De norm werd “absurd” of “onhaalbaar” genoemd. Weinigen namen Trump ernstig. Maar geleidelijk aan werd duidelijk dat Washington het wel degelijk meende en dat er niet over te discussiëren viel. Het kreeg daarvoor de medewerking van NAVO-secretaris-generaal Mark Rutte. Sinds zijn aantreden eind 2024 heeft hij laten zien dat zijn belangrijkste taak eruit bestaat om ervoor te zorgen dat de orders uit Washington worden uitgevoerd. Als een echte opperlakei stuurde Rutte vlak voor het begin van de NAVO-top een vleidend berichtje naar Trump: “U zult iets bereiken wat geen enkele Amerikaanse president in decennia voor elkaar heeft gekregen. Europa zal hiervoor flink moeten betalen, zoals het hoort, en dat is uw overwinning.”

Als het traject naar de 5%-norm de komende tien jaar door de lidstaten wordt gevolgd, komen we met een sociaaleconomisch model te zitten dat verwantschap zal tonen met dat van de VS: een vet federaal budget voor militaire uitgaven en een minimaal sociaal beleid. Hoewel de budgettaire impact immens is, ziet het ernaar uit dat geen enkel nationaal parlement in de Europese NAVO-landen van plan is om over deze nieuwe norm discussies op te starten, laat staan ter stemming voor te leggen.

De afgelopen maanden regende het nochtans Europese ergernissen over het optreden van ‘keizer’ Trump die als een bullebak beslissingen de wereld instuurt over het optrekken van handelstarieven, claims legt op grondgebied van bondgenoten of wiens regeringsleden extreemrechts in Europa ophemelen met verwijten aan het adres van de Europese collega’s over het gebrek aan vrije meningsuiting. Trump stelt zich in eigen land wetteloos op en heeft het ook niet begrepen op het internationaal rechtssysteem - Gaza is zijn Riviera als hij dat zo wil. Europa, dat zelf naar rechts opschuift, heeft daar weinig tegen in te brengen en neigt er zelf steeds meer naar om het autoritaire voorbeeld van Washington te volgen

Wat zit er achter die 5%?

In 1992 [lekte de Wolfowitz-doctrine uit](#) die de doelstellingen van de buitenlandstrategie van de VS na de Koude Oorlog uittekende. Volgens deze doctrine moest de VS ernaar streven om de dominante mondiale militaire macht te blijven, de komst van nieuwe rivalen tegengaan en de toegang tot essentiële grondstoffen verzekeren. President Trump heeft een eigen lompe stijl, maar hij zet wel de essentie van het geostrategisch beleid in deze doctrine voort, met de NAVO als instrument en de VS-bondgenoten in de rol van vazallen die het mee moeten helpen uitvoeren.

Dat plaatst de 5%-norm in een ander kader. Met militaire uitgaven die 10% bedragen van wat de NAVO vandaag best, lijkt Rusland eerder een militaire dwerg, wiens wapens op het vlak van kwantiteit en kwaliteit vaak inferieur zijn aan die van de NAVO. Een bijna verdubbeling van die wanverhouding kan dus onmogelijk alleen voor defensie tegen een mogelijke Russische aanval bedoeld zijn. China daarentegen is een sterk opkomende economische en militaire macht.

President Obama kondigde al [in 2011 zijn 'pivot' -of strategische heroriëntatie- naar Azië](#) aan, vanuit de bezorgdheid dat een opkomend China de VS-hegemonie in de wereld zou aantasten. Tijdens zijn eerste ambtstermijn maakte president Trump vervolgens zijn [Nationale Veiligheidsstrategie](#) bekend (december 2017), waarin China met de vinger wordt gewezen omdat het ernaar zou streven om de Verenigde Staten in de Indo-Pacifische regio te verdringen. In de aanloop naar de NAVO-top in Madrid (2022) verscheen [een rapport](#) ter voorbereiding van het nieuw Strategisch Concept van de NAVO, waarin er plots sprake was van twee "strategische rivalen", Rusland en China. Het begrip 'rivalen' staat niet meteen voor een politieke wil tot samenwerking, wel voor confrontatie.

Het is in dat beleid dat België zich mee inschrijft. De Arizona-regering heeft dit voorjaar beslist om de militaire uitgaven naar 2% op te trekken wat een extra uitgave betekent van 17 miljard euro. Dat is ongeveer het bedrag van de besparingen die is voorzien in de sociale uitgaven. Terwijl werklozen en gepensioneerden moeten inleveren keurde de regering vervolgens [een militair investeringsplan goed ter waarde van 34 miljard euro!!!](#) Als ons land de afspraken van de NAVO over de 5% volgt dan gaat het over een jaarlijkse meeruitgave van 22 miljard euro! Dat kan alleen maar als onze verzorgingsstaat wordt uitgehold of zelfs afgebroken.

Kernwapens

De internationale spanningen gaan gepaard met een groeiende dreiging van kernwapens. Een [recent rapport van SIPRI](#), het gezaghebbende Zweeds vredesonderzoeksinstituut, spreekt van een nieuwe gevaarlijke nucleaire wapenwedloop, een verscherping van de nucleaire retoriek en een verzwakking van het wapenbeheersingsregime. Nagenoeg alle negen nucleaire wapenstaten (de VS, Rusland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, China, India, Pakistan, Noord-Korea en Israël) zijn bezig met een intensief nucleair moderniseringsprogramma, waarbij bestaande wapensystemen worden aangepast en nieuwe versies worden ontwikkeld.

Het is 80 jaar geleden dat twee atoomaanvallen op Hiroshima en Nagasaki op enkele maanden tijd naar schatting meer dan 200.000 mensen doodde. In de jaren daarop zouden nog duizenden ziek worden of bezwijken aan de gevolgen van de bestraling. Deze gruwelijke bilan heeft niet belet dat het tot een kernwapenwedloop kwam en dat het gevaar op een kernwapenoorlog, na een periode van ontspanning, opnieuw is toegenomen. Wetenschappers van de Bulletin of Atomic Scientists die sinds 1947 gebruik maken van een symbolische doomsday clock om de kernwapendreiging te meten, [zetten begin dit jaar de wijzers op 89 seconden voor middernacht](#). Nooit eerder was het vernietigende gevaar voor mens en planeet als gevolg van de combinatie van kernwapens, klimaatveranderingen en ontwrichtende technologieën zoals artificiële intelligentie zo groot. Daar komt bij dat de kernwapenstaten in toenemende mate geleid worden door autoritaire en roekeloze leiders, wat de aloude idee van de nucleaire afschrikking sterk ondergraaft. Hoe kunnen we vertrouwen op de rationele beslissingscapaciteiten van leiders als Donald Trump, Vladimir Poetin, Benjamin Netanyahu, Kim Jong Un, Narendra Modi of Shehbaz Sharif van het zeer instabiele Pakistan? Verschillende van deze staten verkeren bovendien in staat van oorlog en zitten met onderlinge spanningen.

Het is een publiek geheim dat ook in ons land al meer dan een halve eeuw kernwapens zijn ontplooid. Begin dit jaar [verklaarde Jill Hruby](#), het hoofd van het VS-Agentschap voor Nationale Nucleaire Veiligheid (NNSA) dat de nieuwe B61-12 zwaartekrachtbommen volledig voorwaarts zijn opgesteld. Met “voorwaarts opgesteld” worden de tactische kernwapens van de VS in Europa bedoeld, zwaartekrachtbommen van het type B61 waarvan verschillende varianten al enkele decennia op diverse Europese militaire basissen zijn ontplooid in het kader van de nucleaire taakverdeling van de NAVO. De B61-12 is de jongste versie die alle andere types moet vervangen. Hoewel deze kernwapens op basis van deze officiële VS-bron, ook naar België moeten zijn gekomen, wijdde geen enkel Belgisch medium aandacht aan haar verklaring. Ook in politieke middens bleef het stil. De regering onthoudt zich zoals steeds van elke commentaar. Het is een taboe om over de kernwapens op Kleine Brogel te spreken. Technisch

gezien is de B61-12 geen 'nieuw' kernwapen, omdat de kernkoppen uit de oudere bommen worden gehaald om ze op een nieuwe drager te plaatsen. De B61-12 is een thermonucleaire bom met een explosiekracht van 50 kiloton - driemaal de kracht van de atoombom die Hiroshima vernietigde - die getransporteerd kan worden door F-35A Lightning II vliegtuigen waarvan België al 34 exemplaren heeft besteld. De beweeglijke en stuurbare staartvin maakt dit type veel preciezer dan zijn voorgangers en daardoor ook inzetbaarder. Daarin schuilt het grootste gevaar van dit massavernietigingswapen.

Net als de klimaatveranderingen vormen kernwapens een bedreiging voor de hele planeet. Daarom is breed protest nodig. De uitdaging voor de vredesbeweging is om andere sociale bewegingen te overtuigen van het collectieve belang van nucleaire ontwapening. Het is een gezamenlijke strijd die eerst en vooral volledige transparantie moet eisen over de kernwapens in ons land als voorwaarde voor een democratisch debat en besluitvorming. Een sociale campagne kan het politieke inzicht doen groeien dat ons land concrete ontwapeningsinitiatieven kan nemen om het nucleair gevaar in Europa te doen afnemen. In het verleden heeft ons land een prominente rol gespeeld bij verschillende multilaterale ontwapeningsinitiatieven zoals rond antipersoonsmijnen (ons land kondigde als eerste in 2000 [een wettelijk verbod af](#)) of clustermunitie (het [wettelijk verbod](#) daarop ging in op 2006, opnieuw een internationale primeur). Voor succesvolle kernontwapeningsonderhandelingen is het nodig dat er een staakt-het-vuren komt in Oekraïne, de internationale spanningen worden verminderd en er rekening wordt gehouden met wederzijdse veiligheidsbelangen. Een Europese vredesconferentie zou het kernwapenvrij maken van Europa op de agenda kunnen zetten als een opstap naar een mondiaal verbod. De terugtrekking van kernwapens uit de landen die kernwapens delen in NAVO-verband of de recent ontplooid Russische kernwapens in Wit-Rusland zou de voorwaarden creëren voor een verdragsrechtelijke kernwapenvrije zone (NWFZ) in Europa, naast de reeds bestaande vijf kernwapenvrijezones die een groot deel van het zuidelijk halfrond kernwapenvrij houden. Onze volksvertegenwoordigers roep ik op om blijvend initiatieven te nemen om de kernwapens van ons grondgebied te verwijderen, voor een wettelijk verbod op kernwapens en de toetreding tot het Verdrag voor een Verbod op Nucleaire Wapens. Hoe moeilijk dit momenteel ook lijkt, politieke wil en moed kunnen ervoor zorgen dat ons land - net zoals in het verleden - een voorbeeldfunctie speelt om de wereld te verlossen van massavernietigingswapens.

Ik nodig iedereen uit om op 27 september deel te nemen aan de [protestmars in Kleine Brogel](#) tegen de daar opgestelde kernwapens van de Belgische Coalitie tegen Kernwapens. Er vertrekken bussen uit Gent, Antwerpen, Brussel en Leuven.

Strijden voor vrede

De strijd tegen het militarisme is een strijd voor sociale vooruitgang. Binnen de socialistische beweging was het aan de vooravond van de eerste wereldoorlog een belangrijk principe dat arbeiders niet vechten tegen arbeiders voor de belangen van de heersende klasse en dus ook geen oorlogskredieten mogen stemmen. We moeten strijden tegen het militair opbod. Vrede en veiligheid komen niet uit de loop van een geweer, maar zijn het resultaat van een samenleving waar iedereen toegang heeft tot essentiële bestaansvoorzieningen en waar de relaties tussen staten verlopen volgens een inclusief veiligheidssysteem: ik ben maar veilig als jij je veilig voelt. Het is tijd voor een Europees vredesinitiatief, een conferentie voor Veiligheid en samenwerking die tot nieuwe verifieerbare afspraken komt op vlak van vreedzame aanpak van geschillen, bevestiging van grenzen, soevereiniteitskwesties, wederzijdse veiligheidsgaranties, het neutraliteitsbeginsel; wapenbeheersingsakkoorden, energie- en klimaatveiligheid, mensenrechten en respect voor het internationaal recht, etc. Het zijn dergelijk ideeën en principes die we telkens weer opnieuw moeten naar voor schuiven, benadrukken dat er een alternatief is voor de militarisering, veiliger en goedkoper. We hebben geen confrontatiepolitiek nodig, maar samenwerking om de echte planetaire dreigingen te kunnen afwenden die we niet langer meer voor ons uit kunnen schuiven: klimaatveranderingen, kernwapens en sociale ongelijkheid. Dat moet de inzet worden van onze strijd voor vrede.